

## CAPITOLUL II

### NUMIREA EPISCOPULUI KLEIN ȘI ACTIVITATEA LUI ÎN VIENA

Dintre cei trei candidați aleși în sinodul de la 4 iunie 1728, Ioan Hodermarszky muri la începutul anului 1729<sup>(7)</sup>. Însă îndată se aflară în locul lui alți doi străini, cari lăcomiră la scaunul episcopesc al bisericei românești: Macariu Musachi, care se numea episcop titular al Seleuciei, și Stefan Vajnovicz, care se numea vicar general între sârbi. Împăratul Carol nu reflectă la aceste persoane străine, ci, la propunerea Conferenței Ministeriale din 25 februar 1729, în aceeași zi, numi pe Ioan Klein nu numai episcop, ci și consilier al său. Tot atunci hotărî împăratul ca pe viitor, în sinoadele electorale ale clerului unit, să fie de față și un mirean, și anume un consilier catolic din Guvernul transilvan, iar Cancelaria Aulică să-i propună totdeauna câte 3 indivizi, dintre cari el să poată numi pe unul. Despre numirea lui Klein, împăratul aviză, tot în 25 februar 1729, și pe pontificele roman, rugându-l să întărească numirea aceasta și să dea episcopului bulele papale fără de taxe, iar Guvernul transilvan căpătă ordin ca pe noul episcop să-l introducă în beneficiu și oficiu, dându-i tot scutul și asistența de lipsă<sup>12</sup>. În Diploma împărătească de numire, care se spedă episcopului numai în 12 iuliu 1729, se pun acestuia mai multe condițiuni: să fie supus și credincios pontificelui roman și monarhului; să atârne în cele spirituale de arhiepiscopul din Strigon, pecum este prescris în Diploma împăratului Leopold din 19 martie

---

<sup>12</sup> W. Union.

1701, să-și țină teolog în conformitate cu aceeași Diplomă, să păstreze sânta unire cu Biserica Romano-Catolică în toate punctele și clauzulele ei<sup>13</sup>.

Ioan Klein se născu în Sad, scaunul Sibiului, la anul 1692.<sup>(8)</sup> Numele familiei sale a fost *Micu*, iar numele germân *Klein* și l-a luat mai târziu. Despre studiile lui numai atâta se știe până acum,<sup>(9)</sup> că mai mulți ani a fost alumn al seminarului părinților iezuiți din Timavia (Nagy-Szombat), în Ungaria, unde cardinalul L. Kolonits făcuse pentru 12 tineri greco-catolici o fundațiune de 26 mii floreni, parte din ereditatea episcopului Jany de la Sirmiu, parte din o donațiune a sa proprie<sup>14</sup>. Aci era să se facă și iezuit, dar după un an de novițiat se lăsă de acest gând.

Fiindcă Klein nu-și terminase studiile, mai rămase în seminar până în iuliu 1729, când, la ordinul împăratului din 12 iuliu aceluiași an, întră în mănăstirea greco-catolică ruteană a Sântului Nicolau din Muncaciu, spre a se călugări și a se pregăti pentru hirotonire. În 23 septembrie 1729, fu sântit preot de episcopul rutean George Genadie Bizanczy în biserica greco-catolică din Pócs, numită a „Preacuratei lăcrămătoare”. După un an de novițiat, în 25 septembrie 1730, Klein făcu profesiunea monahală în ordul călugăresc al Sântului Vasile și-și luă numele de *Inocențiu*. Nu mai lipsea acum decât preconizarea pontificelui roman, pentru ca Inocențiu să fie consacrat episcop. Aceasta însă întâmpină unele greutăți, deoarece Klein abia își terminase studiile și nu funcționase nici măcar o zi în vreun oficiu public bisericesc, pe când de la candidații de episcopi se cere, pe lângă pietate, doctrină, prudență, moravuri bune, încă și experiență îndelungată, merite câștigate în oficii bisericești și deprindere în ordurile sacre primite mai înainte. Dificultățile acestea le înlătură cardinalul spaniol Cienfuegos, care,

---

<sup>13</sup> I.M. Moldovan, *Acte sinodale*, t. I, p. 177.

<sup>14</sup> Nilles, *ib.*, pag. 29 și 362.

petrecând mai mult timp în Viena, făcuse aci cunoștință cu episcopul Giurgiu și din rostul acestuia primise multe informațiuni despre starea bisericei și națiunei române. Numitul cardinal, față cu dificultățile ivite, zicea că după ce episcopul, în sensul *Diplomei leopoldine* din 19 martie 1701, trebuie să-și țină teolog, care să-l ajute cu sfatul în toate afacerile de guvern bisericesc, dieceza nu va suferi nimica prin preconizarea episcopului Klein. Astfel, în consistoriul papal din 11 septembrie 1730, la propunerea lui Cienfuegos, Klein fu preconizat și, după 2 zile (13 sept.), i s-au dat și bulele obicinuite. Curând după aceea, în 25 octombrie st<il> v<echi> (5 novembre st<il> n<ou>) 1730, Klein fu consacrat episcop în Mănăstirea Sântului Nicolau din Muncaciu, prin punerea mânilor episcopului Bizanczy, și tot atunci depuse și jurământul de fidelitate cătră papa, în mâinile aceluiași episcop, fiind de față și teologul Emeric Görgei<sup>15</sup>.

Hurmuzaki<sup>16</sup> susține că episcopul Klein, îndată după consacrare, pe la sfârșitul anului 1730, își ocupă scaunul episcopesc și începu a cutriera dieceza sa din comună în comună, propagând sânta unire. Aceasta aserțiune este neîntemeiată, deoarece episcopul fu introdus în scaunul său episcopesc numai în 28 septembrie 1732, și înainte de instalare nu a putut să ieie în mâinile sale frânele guvernării bisericii sale. Unde a petrecut dară episcopul timp de 2 ani, de la consacrare până la instalare? Este probabil că episcopul și după consacrare va fi mai petrecut câtva timp în Muncaciu, lângă episcopul Bizanczy, spre a se iniția în guvernarea bisericească, în care el nu avea nicio praxă, fiindcă fusese înălțat la treapta înaltă a episcopiei de pe bancele scoalei. De altă parte, din decretul împăratului Carol din 11 decembrie

---

<sup>15</sup> Nilles, *ibid.*, pag. 503 și W. Union. Datele de la Șincai, *Hr.*, a. 1728 în unele privințe sunt greșite.

<sup>16</sup> *Fragmente*, 101.

1732<sup>17</sup> și din actele ce se citează în colecția Bibliotecii Bruckenthal din Sibiu, se vede apriat că episcopul a fost în persoană și la Viena înainte de instalare. Considerând apoi că între anii 1729-1730 episcopul înaintase la Curte 8 memoriale în afacerile bisericești și națiunii române și că acele memoriale au fost pertractate și în Conferența Ministerială, este probabil că episcopul a petrecut mai mult de un an și jumătate în Viena spre a solicita rezolvirea cererilor sale și a da informațiunile și deslușirile de lipsă.

Dar să vedem ce a făcut episcopul în Viena. Klein pricepu că numai așa poate consolida unirea, dacă românii uniți în toată privința să vor bucura de toate favorurile și beneficiile cari le aveau catolicii de rital latin. Fiindcă însă episcopii latini din Transilvania căpătau titlul de baroni deodată cu numirea lor, episcopul Klein se rugă de împăratul să-l ridice și pe el la acest rang. Împăratul ascultă această cerere și, prin Diploma sa din 5 septembrie 1729<sup>18</sup>, dădu lui Klein titlul și rangul de baron cu insigniile: un scut militar, care în partea din jos avea o diademă regească și două aripi de vultur, iar în partea deasupra o cruce de aur *distinctis arcolis*;<sup>(10)</sup> din sus de scut era un coif militar acoperit de o altă diademă regească, care era așezată între mitră și toiagul arhieresc<sup>19</sup>.

Văzând episcopul că afacerile sale și ale bisericești pretind ca el să petreacă mai mult timp în Viena, să rugă de Curte să dispună transpunerea dominiului episcopesc la un plenipotențiat al său încă înainte de ce el și-ar ocupa scaunul episcopesc. Această cerere la început întimpină unele greutăți, deoarece Camera Aulică deja pe atuncia stăruia pe lângă episcopul să abzică de domeniul de la Gherla în favorul națiunii armene, asigurându-l că va

---

<sup>17</sup> Nilles, *ibid.*, pag. 512 și 513.

<sup>18</sup> W. Union, Hofkanzlei Z. 111 et 1731.

<sup>19</sup> W. Union.

căpăta ca despăgubire alt dominiu tot așa de mare. La aceasta episcopul nu să învoi, căci în bula papală de la 1721, prin care se canonizase dieceza Făgărașului, era apriat numit dominiul de la Gherla ca dotațiune episcopescă și astfel episcopul crezu că nu este în interesul bisericei să facă vreo abatere de la acel act fundamental. În urma acestora, Curtea dede ordin ca toate clenodiile episcopești, dominiul de la Gherla și satul Sâmbăta de Jos să se resigneze plenipotențiatului episcopesc Paul Pater<sup>20</sup>, ceea ce Camera Aulică a și dus în deplinire la începutul anului 1731.

Klein stăruie mai departe în Viena ca jurisdicțiunea episcopului rutean de la Muncaciul să nu se estindă și asupra Maramureșului, ci acest comitat să rămână sub jurisdicțiunea episcopului Făgărașului, pecum fusese pe timpul mitropolitului Atanasiu. În cestiunea aceasta, recurse episcopul și la Scaunul Apostolic. Afacerea abia s-a terminat la 1733, când Dieta transilvană a ridicat la putere de lege hotărârea împăratului Carol VI-lea, în sensul căreia, comitatele Solnocul de Mijloc și Crasna, cu districtul Chioarului (Kövár), aveau să treacă întregi la Transilvania, iar din comitatul Zarandului să se țină de Transilvania numai o parte, care adică înclina spre această țară, apoi Maramurășul întreg, împreună cu partea aceea a Zarandului, care înclina spre Ungaria, să se încorporeze la acest regat. Prin această hotărâre, Maramureșul cu românii de acolo ajunse sub jurisdicțiunea

---

<sup>20</sup> Acest Paul Pater, în sinodul de la 1732, figurează ca notar, iar în actul prin care Dieta din Sibiu, din 20 martie 1723, a primit sancțiunea pragmatică, este subscris „Civitatis Claudiopolis senator et deputatus”.<sup>(11)</sup> Este probabil că el era român, căci tot în actul acesta erau subscrise și alți nobili români, și anume: *Iosephus Boér* de Nagy-Berivoj, „*Suae Majestatis Sacratissimae rationum fiscalium in Transylvania exactor et regalista*”,<sup>(12)</sup> și *Vojlai Sorbán Gábor*, „*districtus Fogaras juratus assessor et deputatus*”.<sup>(13)</sup>

episcopului Muncaciului, iar între episcopul unit al Făgăraşului şi cel sârbesc neunit al Aradului se iviră îndelungate neînţelegeri cu privire la jurisdicţiunea lor asupra Zarandului şi în special asupra districtului Halmagiului. (W. Union).

Pentru ca să poată consolida unirea, episcopul Klein ceru de la Curte şi, mai târziu, şi de la Guvernul transilvan ca toţi preoţii din Transilvania, fie uniţi, fie neuniţi, să fie supuşi jurisdicţiunei sale, şi astfel să înceteze cu totul jurisdicţiunea episcopului *de la Râmnic, din Valahia austriacă*, asupra românilor neuniţi. Compania grecească din Transilvania nu voi însă nicidecum să se supună episcopului, iar pe românii din Braşov, încă şi pe la anul 1735, îi aflăm sub jurisdicţiunea episcopului de la Râmnic, pecum să va vedea mai jos. (W. Union).

Tot în Viena, episcopul s-a plâns la împăratul că în Dieta Transilvaniei erau reprezentate numai cele 3 naţiuni aliate şi privilegiate, ungurii, săcuii şi saşii, şi cele patru religiuni recepte, romano-catolicii, calvinii, luteranii şi unitarii, iar românii nu aveau pe nimenea care să le reprezinte interesele şi să-i apere. Împăratul ascultă şi această plânsoare şi, prin decretul său din 11 decembre 1732, adresat Guvernului transilvan, rândui ca episcopul unit, baronul Klein, să aibă loc şi scaun potrivit cu caracterul său şi vot între Staturile şi Ordinile ţarei, atât în dietele transilvane, cât şi în congrese publice. Deodată, porunci împăratul ca în proxima dietă, convocată prin acelaşi decret, episcopul să fie introdus în forma legală în şedinţă. (W. Union).

După ce episcopul incamină pertractări şi cu privire la înfiinţarea unei mănăstiri pentru călugări baziliani de ritul grecesc şi pentru zidirea unei reşedinţe episcopoeşti şi după ce înaintă mai multe cereri cu privire la drepturile politice şi civile ale clerului şi poporului român, se întoarse din Viena în Transilvania spre a-şi ocupa scaunul episcopesc. Întronizarea lui, conform hotărârii

Guvernului transilvan, se săvârși în Făgăraș, la 28 septembrie 1732, fiind de față vicarii generali episcopești: Stefan Pop Timandi, protopopul Jucului, și Nicolau Pop, protopopul Biei, apoi teologul iezuit Regai, toți protopopii și mulți alții din cler.

Imediat după instalare, în 29 și 30 septembrie 1732, episcopul ținu săbor mare (sinod) cu clerul adunat. Cine vrea să cunoască toate hotărârile, în număr de 20, ale acestui sinod, le poate ceti la I. M. Moldovan: *Acte sinodale*, t. II. pag. 96. Noi relevăm aci mai vârtos pe acelea cari se referesc la organizațiunea bisericii. Fiindcă era greu a ținea des sinoade diecezane spre a pertracta în acelea chiar și cauzele disciplinare ale clerului, s-a hotărât ca, după praxa introdusă deja sub episcopul Giurgiu, să se țină consistor, la care să fie membri 12 dintre cei mai aleși protopopi. Fiindcă teritoriul asupra căruia se extindea jurisdicțiunea celor 2 vicarii generali nu era precis determinat, s-a hotărât ca vicariul de la Juc să aibă jurisdicțiune preste partea acea a Transilvaniei, care se estinde de la granița Ungariei până la râurile Mureș și Arieș, iar vicariul de la Bia, preste cealaltă parte a țării. Se înființă un fond al veneratului cler, în care fiecare preot sfințit de vreun episcop schismatic în țări străine avea să plătească câte un galbin (*ducatum*), când să întorcea și se primea în Biserica Greco-Catolică. Această taxă avea să o plătească și ceilalți preoți când se introduceau în parohie. Secretariului (*notariului*) clerului, fiecare protopop a fost obligat să plătească la an câte un imperial. Preoții, spre a se deosebi de mireni, să poarte haină preoțească cuviincioasă, să nu se mai târguiască cu sătenii spre a-și dobândi parohie și să nu cunune credincioși din altă parohie și fără de 3 vestiri.